

Ehl-i Sünnet Savunması Kitaplığı: 19

TESPİH KULLANMAK CAİZ MİDİR?

Sinan Yilmaz

Ehl-i Sūnnet Savunması Kitaplığı: 19

TESPİH

KULLANMAK CAİZ MİDİR?

Sinan Yılmaz

İÇİNDEKİLER

Giriş	3
Tespîh kullanmak bidat mıdır?	4
İbni Mesud Hazretleri tespihe karşı mıydı?	9
Sahabeler tespih kullanmış mıdır?	13
Vasıtanın hükmü maksadın hükmüne göredir	18
Parmakla tespih çekmek daha mı faziletlidir?	21
Tespihe karşı çıkan Selefilere bir soru sormak istiyoruz	22

Giriş

Konumuz, **zikir ve tespih çekerken, tespih kullanmanın, caiz olup olmadığı** meselesi...

Kendilerine **Selefi** diyen kişiler, tespih kullanmanın caiz olmadığını söylemekte; hatta bir kısmı, camilerden tespih toplamaktadır. Sözüm ona, camiden tespih toplamakla, dine hizmet ediyor ve Müslümanları gûnahtan kurtarıyor.

Allah'ın izni ve inayetiyle, tespih kullanmanın caiz olduğunu, kati delillerle ispat edeceğiz.

Tespîh kullanmak bidat mıdır?

Selefiler diyor ki:

“Tespîh kullanmak bidattır. Her bidat da günahdır.”

Selefiler, bidat kelimesinin manasını bilmiyor. Biz önce bidat kelimesinin, manası hakkında konuşalım.

Bidatın kelime manası, “**sonradan çıkan şey**” demektir. Sonradan çıkan her şeye bidat denir ve ikiye ayrılır:

1. Bidat-ı hasene, yani güzel bidat. **Bidat-ı hasene** şudur:

Dinde aslı olan, Peygamberimiz (asm) zamanında benzeri mevcut olan ve dini kaynaklarda delili bulunan bir şeyi icat etmektir. Birazdan bunu örneklerle izah edeceğiz.

2. Bidatın ikinci kısmına, bidat-ı seyyie, yani çirkin bidat denir. **Bidat-ı seyyie** şudur:

Dinde aslı olmayan, Peygamberimiz (asm) zamanında benzeri bulunmayan ve dini kaynaklarda delili olmayan bir şeyi icat etmektir. Birazdan bunu da örneklerle izah edeceğiz.

Bidatı toptan reddetmek, mümkün değildir. Zira zamanın değişmesiyle, bazı şeyler değişir. Şimdi örnekler üzerinde, bu meseleyi tahlil edelim:

Birinci Örneğimiz: Kur'an'ın Mushaf haline getirilmesidir.

Kur'an'ın mushaf şekline getirilmesi, bidattır. Peygamberimiz (asm) zamanında, mushaf yoktu. Kur'an, ceylan derilerine ve diğer yazı malzemelerine yazılıyor ve hafızlar tarafından ezberleniyordu. Kur'an'ın mushaf şekline getirilmesi, Hz. Ebu Bekir zamanında oldu. Eğer biz bidatın tamamına karşı olursak, Kur'an'ın mushaf haline getirilmesine de karşı olmalıyız. Çünkü bu da bidattır. Lakin bu bidat, **bidat-ı hasene** kısmına dahildir ve güzel bir bidattır.

Şimdi, “Biz bütün bidatlara karşıyız.” diyen Selefilere soruyoruz:

- Siz Kur'an'ı Mushaf'tan okumuyor musunuz?

Okuyorsunuz...

İyi de bu bidattır, Peygamberimiz (asm) zamanında yoktu, o halde Kur'an'ı niçin Mushaf'tan okuyorsunuz? Kur'an'ı ceylan derilerine ya da diğer yazı malzemelerine yazsanız ya, Peygamberimiz (asm) zamanında böyleydi, niye yazmıyorsunuz?

Demek bazı bidatlar, zamanın ilcaatıdır. Bunlara bidat denmesi, **bidat-ı hasene** olması cihetiyledir.

İkinci Örneğimiz: Kur'an'ın harekeli şekle getirilmesi bidattır.

Peygamberimiz (asm) zamanında, Kur'an yazılarında hareke yoktu. Kur'an'ın harekelenmesi, Hz. Ali zamanında yapıldı. Arap olmayanların İslam'a girmesi ve Arapça bilmedikleri için Kur'an'ı okuyamaması veya okurken manayı bozmaları sebebiyle, Hz. Ali'nin emriyle, Kur'an harekelenmiştir.

Şimdi soruyoruz:

- Kur'an'ı harekelemek bidat mıdır?

Evet, bidattır, çünkü sonradan çıkmıştır; Peygamberimiz (asm) zamanında hareke yoktu. Eğer biz bidatın tamamına karşı olursak, Kur'an'ın harekelenmesine de karşı olmalıyız. Çünkü bu da bidattır. Lakin bu bidat, **bidat-ı Hasene** kısmına dahildir ve güzel bir bidattır.

Şimdi, “Biz bütün bidatlara karşıyız.” diyen Selefilere, soruyoruz:

- Sizin okuduğunuz Kur'anlarda hareke var mı?

Herhalde vardır...

İyi de harekeli sayfaları niçin okuyorsunuz? Bu bidattır, Peygamberimiz (asm) zamanında yoktu. Harekesiz olarak okusanız ya?.. Bunu da yapamazsınız, çünkü Arapçanız buna yetmez.

Demek bazı bidatlar, zamanın ilcaatıdır. Bunlara bidat denmesi, **bidat-ı hasene** olması cihetiyledir.

Üçüncü Örneğimiz şu: **Hadislerin kitap haline getirilmesi bidattır.**

Bu bidat, Ömer İbni Abdulaziz zamanında başlamıştır. Peygamberimiz (asm) zamanında, devlet eliyle hadisler kitaplaştırılmamıştır. Evet, bazı sahabeler hadisleri, şahsi olarak yazıyordu. Ama bunlar kitaplaştırılmamıştı. Hatta birçok sahabe, ilk zamanlarda hadislerin yazılmasına karşı çıkıyordu.

Şimdi Selefilere yine diyoruz ki:

- Ey Selefiler, buna da karşı olsanız ya...

Hepinizin evinde hadis kitapları var. Bu bidatı evinize niçin sokuyorsunuz?

Gördünüz mü, eğer bidat-ı haseneyi inkâr ederseniz, hadis kitaplarını bile yok etmek zorunda kalırsınız. Hadisleri kitap halinde basmak bidattır, ancak bu bidat, bidat-ı seyyie, yani kötü bidat değildir. Buna **bidat-ı hasene**, yani güzel bidat denir.

Dördüncü Örneğimiz şu: **Teravih namazının cemaatle kılınması bidattır.**

Bu bidat, Hz. Ömer zamanında uygulanmaya başlanmış ve Hz. Ömer bunun hakkında, **“Bu ne güzel bidattır.”** demiştir.

Şimdi Selefilere yine soruyoruz:

- Siz teravih namazını, cemaatle kılmıyor musunuz?

Elbette kılıyorsunuz. Peki, bu namazı cemaatle kıldığınız halde, nasıl oluyor da **“Biz her bidata karşıyız.”** diyebiliyorsunuz? **Bidat-ı haseneye karşı olmak, ne mümkündür, ne de aklın kârıdır.**

Beşinci Örneğimiz şu: Minare yapmak bidattır.

Çünkü Peygamberimiz (asm) zamanında minare yoktu. Sadece ezanın yüksek bir yere çıkılarak, okunması vardı. Yani işin aslı vardı.

Minare, Peygamberimiz (asm)’den sonra icat edilmesi yönüyle, bidattır ve **bidat-ı hasene** kısmına dahildir.

Şimdi Selefilere yine soruyoruz:

- Siz memlekete hakim olsanız, bütün minareleri yıkacak mısınız? Tek bir minare bile bırakmayacak mısınız?

“Yok, biz minareleri yıkmayız.” diyorsanız, o zaman sizin tarfinize göre, siz bidatçı oldunuz. Bir çıkmazın içinde olduğunuzu, hâlâ fark etmiyor musunuz?

Altıncı Örneğimiz şu: Camilerde kullanılan mikrofon bidattır.

Mikrofon, Peygamberimiz (asm) zamanında yoktu. Sonradan ortaya çıkmıştır ve sonradan ortaya çıkan her şeye, bidat denir. Eğer birisi, “Ben bidatın her çeşidine karşıyım.” derse, camide mikrofon kullanmamalı.

Peki, Kâbe dahil, her yerde kullanılıyor mu? Evet, kullanılıyor. Demek **bidat-ı haseneye** karşı çıkmak, mümkün değildir. Efendimiz (asm) zamanında, müezzinler mikrofon vazifesini görürken, zamanın değişmesiyle, müezzinler vazifelerini mikrofona bırakmıştır. Bunda garipsenecek, inkâr edilecek hiçbir şey yoktur.

Bidat-ı haseneye dair, altı örnek verdik. Herhalde bidat-ı hasenenin ne olduğu, bu örneklerle anlaşılmıştır. Şimdi **bidat-ı seyyie** için de birkaç örnek verelim. **Mesela:**

Ağaçlara çaput bağlamak, bidat-ı seyyiedir ve günahtır. Çünkü dinin aslında, bunun bir yeri yoktur.

Yine kabirlerde mum yakmak, bidat-ı seyyiedir ve günahtır.

İbadethanelerde saz çalıp oynamak, bidat-ı seyyiedir ve günahtır.

Örnekleri siz çoğaltabilirsiniz...

İmam Rabbani Hazretlerinin: **“Bütün bidatlar kötüdür.»** sözünün manası, **“Bidat-ı seyyienin hepsi kötüdür.”** manasındadır. **“Bidatın güzeli vardır.»** demek de **“Bidat-ı hasene cihetiyle güzeli vardır.”** demektir.

Bu izahlardan sonra, şimdi gelelim meselemize. Selefilere diyor ki:

Tespîh kullanmak bidattır. Her bidat da günahtır.

Tespîh kullanmanın bidat olması, **bidat-ı hasene** olması cihetiyledir. Bidat-ı seyyie manasında değildir.

Tespîhin aslı, Peygamberimiz (asm) zamanında mevcuttu ve bazı sahabeler, hurma çekirdeği ve taşlarla, tespihlerini sayıyordu. Ancak şu anda bizim kullandığımız, imameli tespihler yoktu. **Bu tespihler sonradan icat edildiği için**, lügat manası cihetiyle “bidattır” denilir. Ancak aslının şeriatla olması cihetiyle, bidat-ı hasenedir, bidat-ı seyyie değildir.

“Biz hiçbir bidatı kabul etmiyoruz.” diyenlere, sözümüz şudur:

O zaman Kur'an Mushaflarını yok edin. Camilerden tespihle birlikte, Mushafları da toplayın. Çünkü Kur'an'ın kitap haline getirilmesi de bidattır. Sonra minareleri yıkın. Teravih namazını kimseye cemaatle kaldırmayın. Hadis kitaplarını yakın. Camilerden mikrofonları kaldırın...

İş bunlarla da bitmiyor. Masada yemek yemek bidattır, yemek masalarını yok edin. Yakalı gömlek giymek bidattır, gömlekleri yok edin. Koltukta oturmak bidattır, koltukları imha edin. Erkeklerin başı açık gezmesi bidattır, sokakta her erkeğe bir takke takın...

Daha saymakla bitiremeyeceğimiz kadar bidat var. Lakin bunların hiçbirisi, haram olan bidat değildir. Bunlara bidat denmesi, lügat manası cihetiyledir. **Haram olan bidatlar, bidat-ı seyyie** kısmına giren bidatlardır. Yani dinde aslı olmayan, Peygamberimiz (asm) zamanında benzeri bulunmayan ve dini kaynaklarda delili olmayan bir şeyi icat etmektir.

Meselemiz olan tespih kullanmaya gelince, bunun aslı, Peygamberimiz (asm) zamanında mevcuttu. Şimdi bu meselenin delillerini vereceğiz.

İbni Mesud Hazretleri tespihe karşı mıydı?

Selefiler diyorlar ki:

İbni Mesud Hazretleri, tespih kullanmayı caiz görmemiş ve buna karşı çıkmıştır. Bununla ilgili de şu hadiseyi naklediyorlar:

Ömer b. Yahya, dedesinden şöyle nakletmiştir:

Sabah namazından önce, **Abdullah İbni Mesud'un kapısında oturuyorduk**. Evinden çıkınca beraber mescide yürüyecektik. Ebu Musa el-Eşari yanımıza geldi. **“Abdullah daha dışarı çıkmadı mı?”** diye sordu. **“Hayır”** dedik. O da bizimle beraber beklemeye başladı. Derken İbni Mesud evinden çıktı. Hepimiz kalkıp etrafını sardık. Ebu Musa ona: **“Ey Abdullah! Az önce mescitte, garibime giden, beni korkutan bir iş gördüm. Yemin olsun ki, şüphesiz o kesinlikle hayırlı bir iştir.”** dedi.

İbni Mesud: **“Neydi o iş?”** diye sordu. Ebu Musa: **“Beklersen sen de görürsün.”** dedi ve sonra şöyle anlattı:

“Mescitte, halka halinde oturmuş topluluklar gördüm. Her halkanın başında bir adam, elinde çakıl taşları olduğu halde, komut veriyordu. **‘Yüz defa tekbir.’** diyordu. Topluluk bu komutu aldıktan sonra, yüz defa tekbir getiriyordu. Sonra aynı adam, **‘Yüz defa lâ ilâhe illallah’** diyordu. Topluluk bunu söylüyordu. Sonra yine aynı adam, **‘Yüz defa**

sübbhanallah deyin.’ diyordu. Ve topluluk yine bunu uyuyor ve yüz defa **sübbhanallah** diyordu...”

Abdullah İbni Mesud: **“Sen onlara hiçbir şey söylemedin mi?”** diye sordu. Ebu Musa: **“Hayır, hiçbir şey söylemedim ve senin görüşünü almak istedim.”** dedi. İbni Mesud: **“Sen onlara, ‘Siz bu çakıl taşlarıyla, günahlarınızı sayın. Ben de size, bu işin hayrınızı eksiltmeyeceğine, garanti vereyim.’** diyemedin mi?” dedi.

Sonra İbni Mesud mescide yürüdü. Biz de birlikte gittik. Mescide gelince, bu halkalardan birine rastladı. Tepelerine dikildi. **“Nedir sizin bu yaptığınız iş?”** dedi. Onlar: **“Ey Abdullah, bunlar çakıl taşlarıdır. Biz bunlarla tekbir, tehlil ve tesbihlerimizi sayıyoruz.”** dediler.

İbni Mesud: **“Siz o taşlarla günahlarınızı sayın. Ben de size, hayrınızın eksiltilmeyeceğine dair, garanti vereyim. Ey Muhammed’in ümmeti, helakiniz ne kadar da hızla yaklaşıyor. Hem de sizin aranızda bu kadar sahabe varken; Resulullah’ın kefeni henüz nemlenmemişken; yemek tabağı henüz kırılmamışken...”** (İmam Darimî, es-Sünen, I, 79-80, No: 204)

Selefiler bu hadiseyi gösterip diyorlar ki: **İbni Mesud, zikrin taşlarla sayılmasına karşıydı.** Tespih de taşlarla saymak gibidir. Bu durumda bunun da caiz olmaması gerekir...

Onların bu sözlerine cevabımızı, maddeler halinde vermek istiyoruz:

1. Hadisin metninde geçen, **Ebu Musa el-Eşari’nin: “Beni korkutan bir iş gördüm.”** sözü, sadece Taberani’nin rivayetinde geçmekte olup; Buhari, Ahmed İbni Hanbel ve Yahya’nın zayıf gördükleri bir sözdür. Bu alimler hadisi, **Ebu Musa’nın: “Hayırdan başka bir şey görmedim.”** sözüyle nakletmişlerdir. Zaten hadisin devamında **Ebu Musa’nın: “Yemin olsun ki, şüphesiz o kesinlikle hayırlı bir iştir.”** demesi, Ebu Musa’nın, bu işi korkulacak bir şey görmediğine ve bu işi hayırlı gördüğüne delildir. Demek Ebu Musa, İbni Musud’a muhalefet etmekte ve bu işi hayırlı bir iş görmektedir.

2. Alimlerin ekserisi, bu hadisi zayıf kabul etmiştir. **Mesela:**

- İbni Hacer Hazretleri, hadisi zayıf kabul eder. (*İbni Hacer, Lisânü-l Mîzan, 4/378, No: 1128*)
- Hadis hafızı ve tenkitçisi İbni Adî, hadisi zayıf kabul eder. (*el-Kamil fi-z Zuafâ, 5/122, No: 1287*)
- Heysemi hadisi zayıf kabul eder. (*Mecmu'z-Zevâid, Babu'l-Umma ala's-Sadaka bölümü*)
- İbnu'l Cevzi: "Hadis zayıftır." der. (*ez-Zuafâ ve'l-Metrukin, 2/233, No: 2601*)
- İbni Main Hazretleri, hadisin ravisi Amr hakkında şöyle der: "Onun rivayetleri değersizdir." (*ez-Zuafâ ve'l-Metrukin, sayfa 212, No: 3229*)
- İmam Zehebi, ravi hakkında şöyle der: "O en zayıflar arasında yer alan, itibar görmeyen birisidir." (*Mîzanü'l-İtidal, 3/293*)
- İbni Karraş da ravi hakkında şöyle der: "O kabul görmeyen birisidir." (*el-Mugni*)

Daha bunlar gibi, hadisin zayıf olduğuna dair, birçok görüş nakledebiliriz...

Hadi hepsini bir kenara koyalım ve bu hadisi sahih kabul edelim. Hatta İbni Mesud'un başka yerlerde, yine bu işe karşı çıktığına dair nakiller yapalım ve sonunda, İbni Mesud'un bu işe karşı olduğunu ispat edelim.

İyi de iş bununla bitti mi?

Naklettığımız hadiste, **Ebu Musa el-Eşari**, tespihi taşlarla saymayı güzel görüyordu. Bunun hakkında **"Yemin olsun ki, kesinlikle hayırlı bir iştir."** diyordu. İbni Mesut Hazretleri alim de Ebu Musa el-Eşari alim değil mi? Sahabenin büyüklerinden değil mi? Niçin onun görüşünü tercih edemiyoruz. Buna engel olan şey nedir?

Sahabeler kendi aralarında ihtilaf edebilirler. Bizim yapacağımız şey, sahabelerin cumhuruna, yani çoğunluğun kabul ettiği görüşe uymaktır. Her zaman şaz görüşler olabilir. Hatta bu şaz görüşler, bazen en büyük zatlardan da çıkabilir.

Mesela, **Kur'an'ın Mushaf haline getirilmesi meselesinde**, Hz. Ebu Bekir buna karşı çıkmıştı. Şimdi Hz. Ebu Bekir buna karşı çıktı diye, Kur'an kitap haline getirilmedi mi? Getirildi. Bakın, sahabenin çoğunluğunun sözü, Hz. Ebu Bekir'in sözüne tercih edildi...

Başka bir örnek verelim:

Fıkıhta **kenz** meselesi vardır. **Kenz haramdır**. Kenzin ne olduğu hususunda, Hz. Ali der ki: **Dört bin dirhemden fazla mal kenzdir**. Kişinin dört bin dirhemden daha fazla malı olamaz. Dört bin dirhemden fazlasını, sadaka vermek zorundadır.

Hz. Ali böyle derken, sahabenin ve müçtehidlerin çoğunluğu; **Kenzi, zekatı verilmeyen mal olarak kabul etmiş** ve şöyle demiştir: **“Zekatı verilen mal ne kadar çok olursa olsun, kenz değildir.”**

Kenz konusunda, Hz. Ali gibi, “ilmin kapısı” ünvanına sahip bir zatın sözü kabul edilmeyip, diğerlerinin sözü kabul edilmiştir. Eğer Hz. Ali'nin sözüyle amel edilseydi, kimsenin dört bin dirhemden fazla malı olamazdı.

Bakın, sahabelerin de bazı meselelerde, kendi içlerinde ihtilafları var. Bunun onlarca misalini gösterebiliriz. Sözü uzatmamak için, iki örnekle yetiniyoruz...

Meselemiz olan tespih kullanmakta da sahabenin ekserisinin sözü ve uygulaması, İbni Mesudun sözüne tercih edilir.

Bu makamda Selefilere şöyle soruyoruz:

- Ey Selefiler, -hadi delil gösterdiğiniz hadisin zayıflığını, bir kenara koyduk ve sahih kabul ettik diyelim- siz bu konuda, İbni Mesud'dan başka, bu işe karşı çıkan bir sahabe gösterebilir misiniz?

Hayır göstermezsiniz... Hâlbuki biz, birçok sahabenin tespih çekerken taş kullandığını, size ispat edebiliriz ve bunları kaynaklarıyla ispat edeceğiz.

Demek ki, **İbni Mesud zikir ve tespihi, taş ve benzeri şeylerle saymayı caiz görmese de diğer sahabeler bunu caiz görmüş ve uygulamıştır. Peygamberimiz (asm) da onların bu uygulamasına karşı çıkmamıştır.**

Sahabelerin uygulaması ve Peygamberimiz (asm)'in karşı çıkması ispat eder ki, zikir ve tespihi, taş ve çekirdekle saymak caizdir. Bunlarla saymak caizse, tespihle saymak da caiz olmalıdır. Zira tespih, işlevsel olarak, onlardan farklı bir şey değildir...

Sahabeler tespih kullanmış mıdır?

Selefiler diyorlar ki: Sahabeler tespih kullanmamıştır.

“Onlar tespih çekerken, sadece parmaklarını kullanmıştır. Bu da ispat eder ki, zikir esnasında tespih kullanma, caiz olmayan bir uygulamadır...”

İşte onlar böyle diyorlar. **Biz de onlara diyoruz ki:**

Allah'tan korkun!.. Hadisleri araştırmayı bilmeyenleri, bu sözlerle kolayca aldatıyorsunuz. Peki, şimdi size nakledeceğimiz 10 hadisi, ne ile izah edeceksiniz?..

Birinci Hadisimiz, İmam Tirmizî, Hakîm ve İmam Taberânî'nin, Hz. Safiyye validemizden rivayet ettikleri, şu hadistir. Hz. Safiyye diyor ki:

Resulullah (asm) yanıma girdi. Önümde, tespih çekmekte olduğum dört bin hurma çekirdeği vardı. Peygamberimiz (asm): “**Nedir bunlar ey Huyey’in kızı?»** dedi. Ben: “Onlarla tespih ediyorum.” dedim. Peygamberimiz (asm): “**Senin başında dikildiğimden beri, bunlardan daha çok tespih ettim.**” dedi. Ben: “Onu bana da öğret ey Allah’ın Resülü.” dedim. Peygamberimiz (asm): “**سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ مَا خُلِقَ مِنْ شَيْءٍ**” Allah’ı yarattığı şeyler adedince tespih ederim.” buyurdu. (Tirmizî, 3563; Hakîm, 1/547; Taberânî, 1/494-495)

Bu hadiste, Hz. Safiyye validemiz, hurma çekirdekleriyle tespih çekiyor. **Peygamberimiz (asm) onu yasaklamıyor**; Ona, külli ve büyük sayılarla tespih çekmesini, nasihat ediyor.

Şimdi sorumuz şu:

- Tespihi hurma çekirdekleriyle saymak caiz olmasaydı, Hz. Safiyye sayar mıydı?

Hadi bilmeden saydı diyelim. Bu durumda, **Peygamberimiz (asm) onu gördüğünde, bu işi ona yasaklamaz mıydı?** Bir harama karşı Peygamberimiz (asm)’in sükut etmesi ve onu men etmemesi mümkün müdür? Eğer men etmemişse, bu caizdir demektir. Burada men etmemiştir, demek tespihi hurma çekirdekleriyle saymak, caizdir.

Peki, hurma çekirdekleriyle saymak caizse, tespih taşlarıyla saymak neden caiz olmasın? Elbette bu da caizdir. Şimdi Selefilere diyoruz ki:

- Hani sahabelerden hiç kimse, tespihi taş ve çekirdekle saymamıştı? Hz. Safiyye’yi, Sahabeden saymıyor musunuz?

- Hem hani bu hususta, Peygamberimiz (asm)’in hiçbir sünneti yoktu?

- **Peygamberimizin karşı çıkması, takriri sünnet değil midir?**

Bilindiği üzere **takriri sünnet**: Peygamberimiz (asm)’ın sahabe-lerde görüp de mani olmadığı şeylerdir. Tespih çekerken, çekirdek ve benzeri şeyler kullanmak, bu çeşit bir sünnettir...

Bu konuda **İkinci Hadisimizi**, Ebu Davud, Tirmizî, Nesâî, İbni Mâce, İbni Hibban ve Hakim , Sa’d b. Ebî Vakkas Hazretlerinden nakletmiştir. Bu rivayeti İmam Tirmizi, Hasen; Hakim ise sahih kabul etmiştir. **Hadis şöyledir**:

Sa’d b. Ebi Vakkas ve Peygamberimiz (asm), bir kadının yanına girdiler. Kadının önünde hurma çekirdekleri veya küçük taşlar vardı. Ve kadın bunlarla tespih çekiyordu. Bunun üzerine **Peygamberimiz (asm): “Bundan daha kolay olanı haber vereyim mi?”** buyurdu... (Ebu Davud, 1500; Tirmizî, 3577; Nesâî, 1355; İbni Hibban, 837; Hakim, 1/548)

Hadisin devamını, sözü uzatmamak için nakletmiyoruz. Biz meselemize bakan kısma odaklanalım:

Peygamberimiz (asm), bir kadını taşlarla tespih çekerken görüyor ve onu bundan yasaklamıyor. Bir önceki hadiste yaptığımız tahlil, aynen bu hadis için de geçerlidir. Sözü uzatamamak için, tekrar etmiyoruz...

Bu konuda **Üçüncü Hadisimizi**, İmam Buhari, Begavî, İbni Asakir ve daha başkaları nakletmiştir.

Peygamberimiz (asm)’ın azatlı kölesi olan, Ebu Safiyye’nin önüne bir yaygı konulur ve **içinde taşlar bulunan bir sepet getirilirdi. Onunla günün yarısına kadar tespih ederdi.** Sonra sepet kaldırılırdı. Birinciye (öğle namazını) kılınca, o sepet tekrar getirilir, **onunla akşama kadar tespih ederdi.** (Buhari, et-Tarihu’l Kebir; Begavî, Mu’cemu’s Sahabe; İbni Asakir, Tarih)

Aslında her bir hadis üzerinde, bir tahlil yapmak istiyoruz. Ancak böyle yaparsak, konu çok uzayacak. Konuyu uzatmamak için, sahabe

uygulamalarını tahlilsiz nakledip, sonra hepsi üzerinde, tek bir tahlil yapmaya çalışalım...

Bu konuda **Dördüncü Hadisimiz** şudur:

Ahmed İbni Hanbel, Yunus b. Ubeyd'den, annesinin şöyle dediğini naklediyor:

“Ebu Safiyye ki, O, Resulullah’ın ashabındandı ve komşumuz idi. Küçük taşlarla tespih çekerti.” (*Ebu Nuaym, Mu’cemu’s-Sahabe, 5/2398*)

Beşinci Hadisimiz, İbni Ebi Şeybe’nin, Sa’d b. Ebi Vakkas kölesi, Hakim İbni-d Deylemi’den rivayet ettiğı, şu hadistir:

“Sa’d b. Ebi Vakkas, taşlarla veya hurma çekirdekleriyle tespih çekerti.” (*İbni Ebi Şeybe, 7741*)

Altıncı Hadisimiz, İbni Sa’d Hazretlerinin, Hz. Fatıma hakkındaki şu rivayetidir:

“Fatıma, düğüm atılmış bir iple tespih çekerti.” (*İbni Sa’d, VIII, 468, Daru Türesi’l-Arabi 1417-*)

Yedinci Hadisimiz, Nuaym b. Muhriz’in şu rivayetidir:

“Ebu Hureyre’nin iki bin düğümlü bir ipi vardı. Onunla tespih etmedikçe uyumazdı.” (*Ebu Nuaym, Hilyetü’l-Evliya, 1/468*)

Sekizinci Hadisimiz, Ahmed İbni Hanbel’in şu rivayetidir:

“Ebu’d-Derda’nın bir kese içinde, Acve hurması çekirdeklerinden, hurma çekirdekleri vardı. Sabah namazını kılınca onları teker teker çıkarıp, onlarla tespih çekerti.” (*Ahmed İbni Hanbel, ez-Zühed, 175*)

Dokuzuncu Hadisimiz, İbni Ebi Şeybe’nin, Ebu Said-el Hudri’den naklettiğı şu hadistir:

“Ebu Said-el Hudri taşlarla tespih çekerti.” (*İbni Ebi Şeybe, Musannaf, 7742*)

Onuncu Hadisimiz: İbni Ebi Şeybe, Hz. Zâzân'ın şöyle dediğini naklediyor:

“Ümmü Ya'fur'dan tespihlerini aldım. Ali'ye vardığımda Ümmü Ya'fur: ‘Tespihlerimi geri ver.’ dedi.” (İbni Ebi Şeybe, 7744)

Bu konuda 10 değil, 50 hadis nakledebiliriz. Hepsini nakletsek, konu çok uzayacak. Bu sebeple on taneyle yetiyoruz...

Bu nakillerden sonra, şimdi Selefilere diyoruz ki:

- Ey Selefiler! Hani tespih kullanma hususunda, tek bir sahabe uygulaması yoktu?

- Peygamberimiz (asm)'in eşi Hz. Safiyye, sahabe değil mi?
- Kızı Hz. Fatıma, sahabe değil mi?
- Sa'd b. Ebi Vakkas, sahabe değil mi?
- Ebu Hüreyre, sahabe değil mi?
- Ebu Said el-Hudri, sahabe değil mi?
- Ve diğerleri sahabe değiller mi?..

Hem hani Peygamberimiz (asm)'ın, bu konuda hiçbir sünneti yoktu. Efendimiz (asm)'ın, taş veya hurma çekirdeğiyle tespih çekenleri görmesi ve bu hadise karşısında sükut etmesi, takrirî sünnet değil midir?

Hadi bütün bu naklettiğimiz hadisleri, bir kenara koyalım. Şimdi size başka bir şey söyleyeceğiz:

Sizin itikattaki imamınız, İbni Teymiye. Biz İbni Teymiye'yi bir çok konuda kabul etmiyoruz. Onlarca hatasının olduğunu söylüyoruz. Ancak siz onu öve öve bitiremiyorsunuz. Peki, bu konuda İbni Teymiye'ye niçin uymuyorsunuz? Bakın İbni Teymiye, **“Mecmuu'l-Fetava” eserinde** diyor ki:

“Zikrin parmaklarla sayılması sünnettir. Zikrin küçük taşlarla, meyve taneleriyle ve benzeri şeylerle sayılmasına gelince, bu güzel bir iştir. Sahabelerden böyle edenler vardı. Nebi (asm), müminlerin annesini küçük taşlarla zikrederken gördü ve buna itiraz etmedi. Ebu Hüreyre’nin de bunlarla zikir ettiği rivayet edilmiştir.”

“Boncuk ve benzerlerinin, uygun dizilmiş şekliyle -yani *tespihle*- zikre gelince, insanlardan bunu hoş görenler ve hoş görmeyenler vardır. Niyet iyi olunca, bu amel mekruh olmayan bir amel olur.” (*Mecmu-u'l-Fetava*, 227506)

İşte imamınız İbni Teymiye böyle diyor. İmamınızın sözünü niçin dinlemiyorsunuz? İşinize gelince, “**büyük imam**” diyorsunuz; iş sözünü dinlemeye gelince, kulağınızı tıkıyorsunuz. Allah size hidayet etsin...

Vasitanın hükmü maksadın hükmüne göredir

Tespih kullanmayı caiz görmeyen Selefilere, farklı bir delil sunacağız.

Delilimiz şu kaidedir: **Vasitanın hükmü, maksadın hükmüne göredir.**

Şimdi örneklerle bu kaideyi pekiştirelim:

Birinci Misalimiz: **Hacca gitmek bir ibadettir.** Bu ibadetin vasıtası, Efendimiz (asm) zamanında deve idi. İnsanlar deveye biner, hacca bu şekilde giderdi. Sonra vasita değişti; araba ve tren oldu. İnsanlar hacca, arabayla ve trenle gitti... Sonra vasita yine değişti ve uçak oldu. İnsanlar hacca uçakla gitmeye başladılar.

Burada asıl olan, **hacca gitmektir.** Neyle gidildiğinin bir önemi yoktur. Deveyle gidilebileceği gibi, uçakla da gidilebilir. **Vasitanın değişmesi, bidat değildir.** Bu, hayatın doğal akışının, zorunlu bir neticesidir. **Bidat:** **Haccın farzını, vacibini ve sünnetini değiştirmektir.** Yani ibadetin aslında değişiklik yapmaktır. Aslında değişiklik yapılmadıktan sonra, neyle gidildiğinin bir önemi yoktur...

İkinci Misalimiz şu: Efendimiz (asm) zamanında, Kur'an ceylan derilerine ve benzeri şeyler üzerine yazılıyordu. İnsanlar da Kur'an'ı, bu şeyler üzerinden okuyordu. Zaman geçti, Kur'an Mushaf haline getirildi ve sayfalar yazıldı. İnsanlar Kur'an'ı, sayfadan okumaya başladı. Şimdi ise insanlar Kur'an'ı, akıllı cep telefonlarındaki ekranda, bir yazılımla okuyorlar.

Burada asıl olan, Kur'an okumaktır. Neye yazıldığının ve neyin üzerinde okunduğunun bir önemi yoktur. Ceylan derisinin üzerinden okunabildiği gibi, sayfadan da okunabilir, cep telefonunun ekranında da okunabilir. Belki yarın hologram çıkacak, Kur'an ayetlerini havada görüp, bu şekilde okuyacağız.

Vasitanın değişmesi bidat değildir. Bu, hayatın doğal akışının, zorunlu bir neticesidir. **Bidat:** Kur'an'ı okurken tecvit kaidelerine uymamak; harflerin mahreçlerini, manayı değiştirecek şekilde bozmak ve bunlar gibi şeylerdir. Yani Kur'an okumanın, aslında değişiklik yapmaktır. Aslında değişiklik yapılmadıktan sonra, neyin üzerinde okunduğunun bir önemi yoktur...

Üçüncü Misalimiz şu: Peygamberimiz (asm) zamanında; kalabalık bir cemaatle namaz kılarken veya vaaz ederken, arkadakilerin sesi duyabilmesi için, müezzinler kullanılırdı. İmam sesini müezzine iletirir, müezzin başka bir müezzine, o başkasına, o başkasına derken, ihtiyaca göre birçok müezzin olurdu... Zaman ilerledi, teknoloji gelişti ve ses şiddetini yükselten araçlar keşfedildi. Bu keşiften sonra, müezzin yerine, mikrofon ve anfi gibi cihazlar kullanıldı.

Burada asıl olan, arkadaki kişiye sesi ulaştırmaktır. Neyle ulaştırıldığının bir önemi yoktur. Müezzinle ulaştırılabileceği gibi, anfiyle de ulaştırılabilir. **Vasitanın değişmesi bidat değildir.** Bu, zamanın değişmesinin, zorunlu bir neticesidir. **Bidat:** Namazın farzını, vacibini, sünnetini ve müstehabını değiştirmektir. Yani ibadetin aslında değişiklik yapmaktır.

Bu üç misalle yetinelim ve şimdi, konumuz olan tespih kullanma üzerinde, aynı tahlili konuşalım:

Mesele, “Allah” demektir. Elhamdülillah, süphanallah, Allahü ekber demektir ve emsaliyle Allah’ı zikir ve tespih etmektir.

Peygamberimiz (asm) zamanında, kimisi tespihi parmaklarıyla sayıyordu. Kimisi, *-daha önce ispat ettiğimiz üzere-* taşlarla veya hurma çekirdekleriyle sayıyordu. Burada parmak da taş da hurma çekirdeği de asıl değildir. **Asıl olan, Allah’ı zikir ve tespih etmektir.** Parmak, taş ve hurma çekirdeği, sadece sayıyı sayabilmek için bir vasıtaadır. Tespih de bunlar gibi, sadece bir vasıtaadır. **Kendisini kullanmak, bizatihi ibadet değildir.** Bir insan eline tespih alıp, akşama kadar sallasa, ibadet etmiş olmaz. Tespih sadece, sayıyla tespih çekenlerin, sayılarını kolayca sayabilmeleri için, bir vasıtaadır. **Vasıtanın hükmü, maksada göredir.** Maksat zikir ve tespih olunca, vasıtanın hükmü, zikir ve tespihin hükmü gibi olur. Maksat zikir değil de küfür olsaydı, vasıtanın hükmü de ona göre olurdu.

Yani ne tespih kullanmak ne de parmaklara dokunmak, bizatihi ibadet değildir. **İbadet, Allah’ı zikretmektir. Diğerleri, sayıyı tespit için vasıtaadır.** Vasıtanın değişmesi bidat değildir. Bunun üç örneğini, az önce verdik.

Bidat, ibadetin değiştirilmesidir. Mesela, namazdan sonra, 33’er defa **süphanallah, elhamdülillah ve Allahü ekber** demek sünnettir. Eğer bu lafızları başkasıyla değiştirip, bunlar yerine başka zikirler konulursa, işte bu bidattır ve çirkindir. Lafızları değiştirmedikten sonra; ister parmakla say, ister taşla say, isterse tespihle say, bunda bir beis yoktur. Bununla birlikte, **parmaklarla saymanın, özel bir fazileti de vardır.** Bunun sebebini, biraz izah edeceğiz.

Parmakla tespih çekmek daha mı faziletlidir?

Selefiler, tespih kullanmayı caiz görmüyorlar. Biz, Allah'ın izniyle tespih kullanmanın caiz olduğunu, kati delillerle ispat ettik. Şimdi şu sorunun cevabını vereceğiz:

- Parmakla mı tespih çekmek daha faziletlidir, yoksa tespih kullanmak mı daha faziletlidir?

Tespih çekerken parmakları kullanmak daha faziletlidir. Çünkü bu hususta, Peygamberimiz (asm)'ın tavsiyesi vardır. Mesela bir hadislerinde, sahabe kadınlarına şöyle buyurmuştur:

“Tespihe (yani Sübhanallah demeye), **tehlile** (yani Lâ ilahe illallah demeye) **ve takdise** (yani sünhanel meliki'l-kuddus gibi, takdis kelimelerini söylemeye) **sarılın. Gafil olmayın, tevhidi unutursunuz.** (Onları) **parmak uçlarınızla sayın. Çünkü onlar, kendilerine sorulacak ve konuşmaları istenecek olanlardır.”** (*İbni Ebi Şeybe, 7738; Ebu Davud, 1501; Tirmizi, 3595*)

Uzuvların konuşması meselesi, ayetlerde de geçmektedir. Mesela Yasin suresi, 65. ayette şöyle geçer:

الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ Biz o gün onların ağızlarını mühürleriz. **وَنُكَلِّمُنَا أَيْدِيَهُمْ** Bizimle elleri konuşur. **وَتَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ** Ayakları şahitlik yapar **بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ** işledikleri şeylere. (*Yasin, 36/65*)

Gördüğünüz gibi, o gün insanın uzuvları şahitlik yapacak ve işledikleri amelleri söyleyecek. İşte bu sebeple, parmakla tespih çekmek, daha faziletlidir. Sayıyı parmakla sayabilen, parmakla çekmeyi tercih etmelidir. Parmakla sayamıyorsa ya da çok fazla çekeceğinden dolayı karıştıracaksa, bu kişinin tespih kullanmasında da, hiçbir beis yoktur...

Meseleyi böyle izah ettiğimizde, ne bir ihtilaf kalır, ne bir zorluk. Herkes gücünün yettiğini yapar. Eğer Selefiler gibi yapıp, tespihe **“mutlak haramdır”** dersek, o zaman **teklif-i ma lâ yutak**, yani kişinin gücünün yetmediği şeyi, ona yüklemek olur. Parmakla tespih çekilme-

sini, nasihat etmek farklıdır; **“Tespîh kullanmak haramdır.”** demek, farklıdır.

İşte Selefilere bu farkı bilmiyor. Bilmedikleri için de sadece ihtilaf çıkarıp, Müslümanların arasına fitne sokuyorlar. Ne diyelim, Allah onlara hidayet etsin. Bize de itikadımızın delillerini öğrenme hususunda, gayret versin.

Tespihe karşı çıkan Selefilere bir soru sormak istiyoruz **Tespihe karşı çıkan Selefilere şunu sormak istiyoruz:**

Allah Teala Kur'an'da, **أَذْكُرُ اللَّهَ ذِكْرًا كَثِيرًا** Allah'ı çokça zikredin buyurmuş. Biz Kur'an'ın bu emrine uymak ve Allah'ı çokça zikretmek istiyoruz. Bunun için de her gün bin defa Allah demeyi, kendimize vird yapmak istiyoruz. Sorumuz şu: **Bu bin sayısını nasıl sayacağız?**

Bunu parmakla saymak mümkün değildir. Hele beş bin defa, on bin defa zikretmek istesek, bunu asla sayamayız. Bu durumda biz ne yapmalıyız?

Selefilere bu soruyu soralım. Bir Selefinin vereceği cevap şudur:

Sayıyı 100'den fazla yapma. 100'den fazla tespih çekmek, sünnette yoktur.

Yahu bu nasıl cevap. Ben şimdi bin defa Allah diyemeyecek miyim? Allah'ı çokça zikretmenin, bir günahı mı var? **Ama Selefilere göre, 100'den fazla diyemezsiniz. Çünkü 100'den fazlasını saymak için, tespihe ihtiyaç var.** Sırf tespihe karşı olduklarından, yüzden fazla zikre de karşılar. İnsanları, Allah'ı çokça zikretmeye davet edeceklerine, tespihe olan düşmanlıklarından, **“Yüz defa Allah desen yeter.”** diyorlar. Bin defa, beş bin defa Allah demeyi vird yapmanın, önüne geçiyorlar. İnsanları zikirden men edip, bununla da sevap kazandıklarını zannediyorlar...

Hatta şimdi size öyle bir şey söyleyeceğiz ki, inanamayacaksınız.

Ama biz eser ismini ve sayfasını verip naklediyoruz, şüphesi olan kontrol etsin.

Selefilerin imamı olan **İbni Teymiye**, “*Ubudiyet*” isimli eserinde şöyle diyor:

“Allah, Allah diye zikretmek; sünnetten çok uzak, bidatın en içinde ve şeytanın saptırmasına en yakın olandır.” (*İbni Teymiye, Ubudiyet, s. 110, 112*)

Fesühbanellah. İbni Teymiye’ye göre, “**Allah, Allah**” demek bidatmış ve şeytanın saptırmasıymış.

Kardeşlerimiz dikkat edin! Karşımızda, “**Allah, Allah**” demeyi, şeytanın saptırması kabul eden, bir zihniyet var. Aklınız bunu almıyor değil mi? Hayret diyorsunuz. İşte size hayret dedirten bu kişiler, bizim aramızda yaşıyor. Bir kısmı imam-hatip okullarında evlatlarımıza ders veriyor. Yangının büyüklüğünü, şimdi anladık mı?..

Ey Selefiler! Sevap nerede, siz nerede. “**Allah, Allah**” demenin ve Allah’ı çokça zikretmenin önüne geçerek, sevap kazanacağını zannedenler, ancak şeytana maskara olanlardır. Varın artık halinizi, siz düşünün...

Rabbimize hamdüsena olsun, bir meseleyi daha, tahkiki bir surette bize yazdırdı, anlattırdı, bizi bu hizmette istihdam etti.

Rabbimiz bu hakikatleri bizim, bu hizmette emeği geçenlerin ve bu hakikatleri halisane okuyup, öğrenip yayılmasına çalışanların günahlarına, kefaret yapsın. Bizleri iman hizmetinde, daim ve kaim eylesin. Bizi kendine kul, Habib’ine ümmet etsin. Amin. Amin. Amin...

***Konumuz,
zikir ve tespih çekerken, tespih kullanmanın,
caiz olup olmadığı meselesi...***
*Kendilerine Selefi diyen kişiler,
tespih kullanmanın caiz olmadığını söylemekte;
hatta bir kısmı, camilerden tespih toplamaktadır.*
*Sözüm ona, camiden tespih toplamakla,
dine hizmet ediyor ve Müslümanları
günahtan kurtarıyor.*
*Allah'ın izni ve inayetiyle, tespih kullanmanın
caiz olduğunu, kati delillerle ispat ettik.*